

Abonamântul

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 frs., 1/2 an 9 frs., 1/4 an 4 frs. 50 cm.

Foia apare în fie-care Sâmbătă.

Unirea

Foia bisericescă-politică.

Insertiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr., și de fie-care publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privește foia se adresează la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirei» în Blași.

Anul I.

Blași 6 Iunie 1891.

Numerul 23.

Gimnasiile noastre românesce.

IV.

(+) Când un guvern ajunge până acolo, încât în un cas special în loc de *poterea dreptului* aplică *dreptul poterii*, putem fi siguri, că acesta o va face și în alte cazuri speciale. Despre acesta ne da dovadă prea dorerăsești cestiunea gimnasiilor românesce. *Poterea dreptului* garantează gimnasiului din Beiușu atât caracterul lui românesc cât și caracterul lui greco-catolic, însă Ministrul de culte și instrucțiunea publică n'a voit să scie de *poterea dreptului* în afacerea acestui institut cultural românesc, ci numai de *dreptul poterii*, adică de dreptul celui mai tare, cu care ne-a nedreptățit după placul său, fără să-și aducă aminte de adevărul înfricoșat, că nedreptatea, ce se face unei națiuni, nu se uită și nu se ertă nici odată. Numai cu dreptul poterii s'a despoiat gimnasiul din Beiușu de caracterul lui românesc și totu cu dreptul poterii se încercă acum dl. Ministru să despoeie și gimnasiul din Năsăud de acel caracter.

Noi însă vom lupta cu mijloace legale totu-deauna pre lângă *poterea dreptului*, care și gimnasiul din Năsăud îi garantează caracterul românesc întocmai ca și gimnasiul din Beiușu; și fiindcă în un stat numai *poterea dreptului* are să triumfeze și să domnescă, noi încă sperăm, că vom triumfa mai curând ori mai târziu în lupta noastră dreaptă.

Gimnasiul din Năsăud înființat la anul 1863 din averea adunată și donată de 44 comune românesce, cari s'au ținut odinioară de regimentul al II-lea român de graniță, a fost totu-deauna românesc cu limba de propunere românescă. Pentru despoierea gimnasiului de acest caracter s'au făcut încă mai de multu toate pregătirile, ce le-a aflat de cuviință domnul Ministru; ceea ce se vede apriat din raportul al 19-lea, ce l'a așternut dînsul dietei despre starea instrucțiunii publice, unde la pag. 7 cetim următoarele: „*Pertractarea îndelungată a afacerii fondurilor năsădene s'a terminat, și gimnasiul din Năsăud, care până acuma din greșelă (tévesen) a portat caracterul românesc greco-catolic, a devenit numai gimnasiu fundațional și a ajuns sub o înrîurintă mai mare a guvernului.*” Dar deși Ministrul de culte și instrucțiunea publică adusese încă în anul trecut această veste „îmbucurătoare” deputaților șovinști, totuși

până în anul curent, precum se vede din corespondința publicată în Nr. 11 al „Unirii”, nu s'a enunțat hotărît, că nu recunoște gimnasiului din Năsăud dreptul de a se folosi numai de limba română ca limbă de propunere. În anul acesta însă Ministrul a spus-o Năsăudenilor, că-și rezervă și-și dreptul de a decide despre limba de propunere, și că limba română, care s'a folosit în decursul de 27 ani ca limbă de propunere, o lasă la totu cazul să figureze între obiectele ordinari.

Nu vom atinge de-o-camdată cestiunea complicată a fondurilor grănițeresce și în specie a fondului școlastic central, din care se susține gimnasiul din Năsăud, ci luând de basă pre-înalta hotărîre a Maiestății Sale de d. 23 Martie 1871, în virtutea căreia s'a aprobat înființarea fondului de stipendii și a celui școlastic din partea celor 44 comune grănițeresce din ținutul Năsăudului, vom dovedi cu legile țării sancționate de Maiestatea Sa, că Ministrul de culte și instrucțiunea publică nu este în drept să-și rezervă și-și determinarea limbei de propunere în gimnasiul din Năsăud.

Legile țării cu privire la limba de propunere, ce are să se folosescă în diferitele institute de învățământ, sunt destul de clare, așa încât din acele ori cine poate să afle, că cine este în drept să determine limba de propunere în cutare institut.

Într'un singur institut din țară ne spune legea, că limba de propunere trebuie să fie cea magiară, și anume în universitate. Se dice adică în paragraful 19 din articolul de lege XLIV din anul 1868: „În universitatea țării limba de propunere este cea magiară, însă pentru deosebitele limbi din țară și pentru literaturile lor, să se înființeze catedre speciale, întru câtu nu s'ar fi înființat până acum.”

Cu privire la celelalte institute de învățământ, cum sunt academiile, gimnasiile, școlile reale, preparandiile și școlile populare, legea nu determină limba de propunere, ce trebuie să se întrebuinteze, ci numai numește expresu factorii, cari au să determine limba de propunere.

Paragraful 17 din articolul de lege XLIV, pre care noi l'am citat altă-dată în textul original magiar, spune apriat, că Ministrul de culte și instrucțiunea publică are dreptul să determine limba de propunere numai în institutele de învățământ înființate de stat, dar totu odată se impune Mi-

nistrului detorința de a se îngriji, ca chiar și în gimnasiile de stat înființate în mijlocul masselor compacte aparținătoare unei naționalități nemagiar să se propună obiectele de învățământ în limba maternă a acestei naționalități. Pre basa acestui paragraf de lege, chiar și când gimnasiul din Năsăud ar fi susținut din vistieria statului, încă s'ar pot pretinde, ca în acela să se propună toate obiectele de învățământ numai în limba română, căci Români în districtul Năsăudului locuesc în masse compacte, precum este în deobște cunoscutu tuturor locuitorilor Transilvaniei și chiar și dl. Ministru.

Însă gimnasiul din Năsăud nu este susținut din vistieria statului și nu este înființat de stat ori de guvern. Cum vine așa dară Ministrul să-și reserveze dreptul de a determina el însuși limba de propunere? Acesta nu o poate face cu *poterea dreptului*, căci acesta militază în favorul limbei române chiar și pentru cazul, când gimnasiul din Năsăud ar fi înființat și susținut de stat, ci o poate face numai cu *dreptul poterii*. Dar dacă Ministrul se folosese față cu noi numai de dreptul celui mai tare, atunci cel puțin să nu dică dînsul și sateleții lui, că trăim în un stat de drept, unde adică numai dreptatea codificată normeză toate funcțiunile vieții publice în stat, ci ne-o spună verde, că pentru noi nu mai este lege, nu mai este dreptate, nu mai este siguritate, ci suntem nisce proserși în patria acesta udată de sângele strămoșilor nostri, că în era constituțională suntem scoși de sub scutul legilor constituționale, și că în epoca libertății și egalității trebuie să fim tractați după placul și volnicia unuia sau altuia.

Stă dară neclătitu principiul și determinățiunea legii sancționate de Maiestatea Sa, că Ministrul numai în școlile înființate și susținute de stat are dreptul să prescrie limba de propunere, și încă și în acelea este detor să admită și limba altor naționalități. Dacă însă un gimnasiu este înființat de comune bisericesce, atunci în înțelesul paragrafului 14 din articolul de lege citat dreptul nelimitat de a determina după placu (tetszés szerint) limba de propunere compete numai acelor comune bisericesce. Și fiindcă paragraful acesta vorbesce în genere de școle, aflăm de lipsă să accentuăm, că sub școle se înțeleg și gimnasiile, precum ori cine se pot convinge din

opera referentului ministerială Dr. Klamarik intitulată „A középiskolák szervezete és eljárása“ la pag. 249. Acestui paragraf, chiar și când nu s'ar poté aplica la gimnasiul din Năsăud, totuși îl amintim aici din motivul special, că scutesce celelalte gimnasilor românesce, despre cari nu se poté dice, că nu ar stá sub jurisdicțiunea auctorității bisericesce.

În toate celelalte gimnasilor înființate fie de comune, fie de biserică, fie de asociațiune, fie de singuratică, dreptul de a hotărî limba de propunere în sensul paragrafului 26 din articolul de lege citatú compete numai fondatorilor. În mintea legislatorului, care a formulatú paragrafulú acesta de lege, a fostú atâtú de clarú adevărul, că bisericilor și comunelor bisericesce și politice le compete dreptul de a státori ele înseși limba de propunere în gimnasilor lorú proprii, încátú legislatorulú nici nu a mai aflatú a fi de lipsă să insiste asupra acestui adevărú și dreptú, ci s'a măr-ginitú numai a accentuá, că chiar și singuraticii cetățeni și reuniunile lorú au dreptul de a înființá institute de învățământú și a le determiná limba de propunere; sau cu alte cuvinte legislatorulú a pusú gimnasilor înființate de singuratică și reuniuni în ceea ce privește dreptul limbii de propunere în aceeași categorie, în care se aflá gimnasilor bisericescilor și comunelor politice ori bisericesce.

Din cele desfășurate până acum este evidentú, că Ministrulú de culte și instrucțiunea publică, precum s'a dísú și mai susú, nu este în dreptú a determiná limba de propunere, decâtú numai în gimnasilor înființate de statú, și încă și cu privire la limba de propunere în aceste gimnasilor trebuie să aibá totú-deauna în vedere dreptulú naționalităților nemagiare de a li-se întrebuintá ca limbă de propunere și limba lorú proprie, dacă ele locuescú în masse compacte acolo, unde se aflá respectivulú gimnasiú; — mai departe este evidentú, că în toate celelalte gimnasilor susținute de singuratică, reuniuni, biserică și comune, dreptul de a státori limba de propunere compete susținatorilorú respectivulú gimnasiú.

Cine este însă întemeiatorulú și susținatorulú gimnasiului din Năsăudú?

La întrebarea acésta ne răspunde Maiestatea Sa preagrațiosulú nostru Domnú prin hotărîrea sa de dto 23 Martie 1871, care recunósce de întemeiatorú a fondului scolasticú, din care se susține gimnasiulú din Năsăudú, pre cele 44 comune grănițeresce din ținutulú Năsăudului.

Dar óre aceia, cari au întemeiatú fondulú amintitú, declarat'au totú-odatú și aceea, că limba de propunere trebuie să fie cea română?

La acésta întrebare ne răspunde „Instrumentulú fundacionalú pentru institutele de învățământú și educățiune din districtulú Năsăudului“ aprobatú de Maiestatea Sa, în care întemeiatorii fondului scolasticú apriatú spunú la pag. 11, că gimnasiulú din Năsăudú are să fie pentru

totú-deauna *naționalú românú cu limba de propunere românescă.*

Altúcum cine a mai audítú în lumea acésta, ca cineva să facá o fundațiune, și totuși altulú străinú să-și reserve dreptulú de a hotărî scopulú, spre care trebuie să se folosescá acea fundațiune?

Astú-felú de lucruri nu se audú în Turcia, nu în Asia, nu în Africa, se întemplá însă în statulú nostru constituționalú! Într'adevărú fericiți ómeni trebuie să fimú noi Români!

Ce privește caracterulú greco-catolicú alú gimnasiului din Năsăudú, observámú, că acela n'a fostú trasú nici odatá la îndoielá până la anulú 1885, cândú comisarulú regescú Desideriú Bánffy a interdísú comitetulú administrativú alú fondurilorú grănițeresce ori ce corespondință cu Episcopulú românú greco-catolicú de Gherla. Episcopulú, care a esercitatú totú-deauna dreptulú de inspecțiune și controlá asupra fondurilorú grănițeresce și dreptulú de a întári alegerea singuraticilorú membri din corpulú didacticú dela gimnasiulú din Năsăudú, a remonstratú atâtú la comisarulú regescú, câtú și la Ministrulú de culte și instrucțiunea publică în contra despoierii gimnasiului de caracterulú lui confesionalú greco-catolicú, însă toate nisuițele lui au rămasú fără efectú, deși paragrafulú 71 din articolulú de lege XXX din anulú 1883 spune apriatú, că fiecare gimnasiú din țérá are să-și păstreze natura și caracterulú, ce l'a avutú până la intrarea acesteia legi în vigóre.

Gimnasiulú din Năsăudú însă la anulú 1883, cândú s'a sancționatú articolulú de lege XXX, aveá faprice caracterú greco-catolicú și românescú, și caracterulú lui greco-catolicú a fostú recunoscutú și în ordonanța ministerială din 1884 Nr. 17,916.

Cu ce dreptú vine dará domnulú Ministru la anulú 1886 și mai târđiú, să declare, că gimnasiulú din Năsăudú nu are dreptú să mai pórte caracterú românescú și greco-catolicú, cândú acestú caracterú l'a garantatú însăși legea din 1883?

La acésta întrebare dlú Ministru nu poté răspunde, basându-se pre lege, ci numai ráđemându-se pre dreptulú celui mai tare.

În fine mai accentuámú și aceea, că caracterulú greco-catolicú l'a datú gimnasiului din Năsăudú însiși întemeiatorii acestui institutú culturalú, precum se poté vedé din „Instrumentulú fundacionalú“ aprobatú de Maiestatea Sa.

Terminámú de-o-camdatá cu cestiunea gimnasiilorú românesce, rezervându-ne a reveni altá-datá în modú specialú la cestiunea gimnasiului din Năsăudú, a cărui desnaționalizare se pregătesce acuma. Însá și la închierea acestui ciclu de articuli ne sémțimú îndemnați a esprimá îngrigirea întemeiatá, că lovitura datá gimnasiului din Beiușú, și îndreptatá de presentú în contra gimnasiului din Năsăudú se va terminá la cealaltá margine a țării, adecá la Brașovú, dacă conducători politici românesce și toți iubitorii némului nostru nu vorú aflá căi și mijlócé pentru a

saná réulú deja esistentú și a preveni pericolulú, ce ne mai amenință; ér pre aceia, cari încă mai au ce perde, îi rogámú, să nu cedeze nimica din drepturile lorú, de li-s'ar pune în prospectú ori ce favoruri lumesci, sau de ar fi amenințati chiar cu mórte, căci nimica pre lume nu se poté pune în cumpenă cu esistența poporului românú și a bisericeii.

O paralelá. — Cu ocasiunea serbării jubilaré de 25 de ani a regelui Carolú I alú României între societățile, ce în ziua întâiá au defilatú înaintea Augustului suveranú, a fostú și o societate a Magiarilorú din Bucuresci. Tóte foile românesce au adusú scirea, că societatea acésta magiará a portatú înaintea sa stindardulú ungurescú, și cândú a sositú înaintea regelui, atunci a strigatú de trei ori: *Éljen!*

Noi de lucrulú acesta nu ne-amú miratú de locú. Din contrá încă ne-amú bucuratú. Ne-amú bucuratú de o parte, că amú vedutú fi de ai patriei nóstre ținendú susú flamura ei și în străinătate, deși poté că convenința politică ar fi adusú cu sine, ca lângá flamura patriei nóstre să fi portatú și flamura României, flamura țării aceleia, ce cu atáta bunătate le-a deschisú sinulú seú ospitalú, ca să potá trái în ea mai bine ca acasă. Cândú în Europa unú monarchú primesce ori și unde visita altui monarchú, atunci de comunú pórta unulú fiecare uniforma militară din statulú celui altulú, fiindú-cá ori și cum așa pretinde eticheta politică. Ceea ce face dará unú monarchú, aceea o poté face și o societate magiará din Bucuresci. Prin aceea totú fi ai patriei nóstre ar' fi rămasú. Ar' fi arétatú însă, că stimézá, prețuescú și iubescú și patria adoptivă, carea îi nutresce, și prin aceea în România de securá că ar fi crescutú simpatia față cu acea societate și membrii ei. Ne-amú bucuratú însă de altá parte, căci din casulú acesta amú vedutú, că liberalismulú din România față cu atari lucruri este liberalismú adevératú, care între marginile legii nu opresce pre nimeni dela manifestarea sémțimintelorú sale firesce, și nu se teme, că din o atare manifestare va urmá scie Domneđu ce pericolú pentru țérá.

Nu luámú mai departe societății magiare din Bucuresci nice aceea în nume de réu, că a strigatú înaintea regelui României unguresce: *Éljen!* Că cineva își iubescé limba sa și în străinătate, ba acolo încă mai tare ca acasă, este unú lucru așa de firescú, câtú a luá iubirea acésta în nume de réu în-sémnézá a pécáului în contra filantropiei și a naturei omenesci. Convenința politică însă poté și aici ar fi adusú cu sine, ca să-și strige și românesce: *Să trăiescá!* și prin acésta să aducá unú tributú demnú de recunoscință limbii țării aceleia străine, în carea membrii ei se sémțescú atâtú de bine, câtú se vedú îmbulđiți a-i aduce pentru acésta cu ocasiunea defilării o mulțamitá solemnă.

Dacă n'au făcutú lucrulú acesta membrii societății aceleia magiare, vorú vedé ei singurú, cum vorú împácá portarea acésta cu legile conveninței, cândú se aflá omulú în casa altuia, legi cari suntú respectate și de ómenii cei mai rémasi în culturá. Pre noi ne împle de mulțamire mai multú împrejurarea, că și din acésta ne-amú convinsú, câtú de firescá, câtú de neforțatá, sincerá, nobilá și cavalerescá este toleranța românului.

Maî multă învățătură însă oferește casul acesta conventului reformat de dincolo de Tisa, care în patria noastră a tuturor, pe carea o susținem toți cu sudorea și o apărăm cu brațul nostru al tuturor, nu la nesce străini, ci la fil ai patriei nu le concede a învăța în limba lor, cum să se închine lui Domneșcu, cu toate că limba noastră românească nu este limba unor cetățeni străini, ci este limba la trei milioane de cetățeni ai statului, cari în comun cu ceilalți poartă toate greutățile.

Încă și mai mult ar' pot învăța din casul acesta dl. Ministru de culte și instrucțiunea publică, care în fața unei atari intoleranțe stă mut, și nu se află îndemnat în numele libertății religioase, despre carea se vorbește atâta în țera noastră, a învăța pe conventul reformat de dincolo de Tisa barăm rudimentele libertății acesteia.

Să sperăm însă, că din casul acesta atât de instructiv dela București vor învăța barăm ceva și conventul reformat de dincolo de Tisa și și domnul nostru Ministru de culte și instrucțiune.

Administrațiunea de stat.

Vineri în 29 Mai s'a început în parlamentul din Budapesta desbaterea proiectului de lege despre reforma administrațiunii comitatense. Mare este importanța acestui proiect de lege și putem să dicem, că dela inaugurarea dualismului n'a fost prezentată corpurilor legiuitoare ungare un proiect de lege mai momentos și mai grav în urmările sale, decât acesta. Pentru că în reforma plănită intențiunea guvernului este, să confisce comitatelor autonomia până aci avută și dreptul de a-și conduce ele singure afacerile lor particulare și domestice, și astu-fel să adune în mâinile sale totă puterea, dirigându prin droia funcționarilor săi țera întregă după buna sa chibzuință. Char' de aceea, dacă un proiect de o asemenea însemnătate s'ar' fi prezentat în vre una dintre țările Europei apusene, în desbaterea aceluia s'ar' fi angajat pro și contra cele mai distinse capacități, unele pentru a demonstra bunătatea administrației de stat, altele pentru a arăta, că o asemenea administrație este identică cu confiscarea libertăților naturale date individului din partea lui Dumnezeu și cu crearea unui stat polițenesc.

Nu așa e la noi. Parlamentarismul nostru infectat de șovinism s'a dat deja, ca toate cesiunile să le considere din puncte de vedere particulare și egoistice, și argumentul definitiv pentru toate proiectele de lege este, că acelea sunt întocmite pentru a vindeca bóla (!) naționalităților nemaghiare, cari nu voesc să se lapede de individualitatea lor, și pentru a întări „idea de stat”, adică prefacerea Ungariei într-o țera cu o singură naționalitate și cu o singură limbă, cea maghiară. De aci urmază, că desbaterea din parlamentul țării noastre nici odată nu se potă avânta la acel nivel, unde ar trebui să stea, și tot de aci urmază, că și desbaterea proiectului momentos despre reforma administrației se învârtă tot numai împrejurul cesiunii naționalităților și nici decum împrejurul esinței adevărate a reformei. De aci urmază și apatia aceea caracteristică a foilor nemaghiare în cauza aceasta, ca și când reforma plănită nu ar interesă de fel pre naționalitățile nemaghiare. Această apatie caracterizează

mai bine decât ori ce starea bolnăvicioasă a raporturilor noastre politice. Căci potă fi o stare mai deplorabilă într'un stat bine organizat, decât aceea, când majoritatea cetățenilor nu se interesează de o reformă atât de radicală, precum este cea din cesiune?

Dară este mirare, că naționalitățile nemaghiare din țera noastră rămân reci în fața noului proiect? Nici decum, pentru că ele cu dreptă cuvântă dicu: „Totu una e, mai bine totu nu va fi de noi, ăra mai rău nu potă să fie.” Și dorere, adevărată este această argumentare.

Dacă în țera noastră ar esista raporturi politice sănătoase, detorința noastră a tuturor ar fi, să luăm poziție față cu noul proiect. Pentru că prin acela guvernului se dă în mână o putere nețermurită, se face un centralism absorbitor, se inaugurează o ăra cu totul absolutică. Apoi esperința trecutului pre terenul judiciar mai ales ne învăță, că guvernul în denumirile sale are totu-deauna în vedere interesele particulare ale maghiarilor, și ne spune totu-odată, că și pre terenul administrativ așa are să fie. Pre lângă alegeți, între împrejurări normale, ingerința guvernului ar fi ori cum restrinsă, și pre lângă o acțiune resolută autonomia comitatelor ne-ar servi de scut în contra prepotenței celor dela cărmă. În principiu deci nu suferă indoiela, că sistemul autonomiei comitatense e cu multu mai bun și mai de preferit, decât administrația de stat. Însă dacă privim lucrul între împrejurările țării noastre, dacă aruncăm o reprivere la anii trecuți ai erei constituționale, vedem, că noi nu avem nici o causă de a plânge pentru ștergerea autonomiei. O clică de nobili privilegiați, dară cu punga golă, au fost monopolizati alegeții comitatense prin alegeții lor își făceau treburile lor așa, precum le plăcea, și precum în alte țări europene nu se mai potă vedea, și se gerau, ca și când naționalitățile nemaghiare le-ar fi făcutu Domneșcu numai pentru ca să aibă ei, cui să poruncească. Omenii nostri rămăneau eschiși aproape din toate oficiile, și nesce indiviși necapaci, prepotenți și fără de nici o pregătire conduceau treburile.

Ce mirare deci, dacă naționalitățile nemaghiare privescu cu nepăsare la noul proiect?

Într'aceea domni din Budapesta se dispută, și argumentările lor se gata totu numai cu aceea, că naționalitățile trebuiescu înfrinate și câștigate pentru „idea de stat”. Această o sperază guvernul a o ajunge cu ajutorul noului proiect, ăra opozițiunea extremă cu ajutorul sistemului de până acum.

Și până cându toate partidele se luptă pentru depărtarea unei fantome și realizarea unei chimere, până atunei poporul sărăcesce, nemulțămirea crește, și comitatele cele vechi își perdă cel mai frumos drept, ce l'au avutu, *autonomia*.

Revistă bisericească.

Budapesta.

De unu timp încoco foile liberale sunt pline cu sciri despre reforma plănită a ordului călugărescu al Franciscanilor și despre opoziția, ce ar face-o Franciscanii, în frunte cu provincialul lor P. Skrobanek, acelei reforme. Starea faptică a lucrului e, că Roma dorește, ca Franciscanii din Ungaria să

observe întru toate regulele lor primitive, dela cari s'au fostu abătuți. Cătu este de salutară dorința Romei, o vede totu omul, și până acum s'au și introdusu deja în mai multe mănăstiri ale țării reforme foarte însemnate. Firesce că observarea regulelor severe ale ordului are să oblige numai pe aceia, cari se vor face de aici înainte călugări. Cu toate aceste s'au aflat călugări de aceea, cari nu voesc să audă de o reformă și facu opoziție. Această însă nu are să ne surprindă de fel, căci și Franciscanii sunt omeni. Suntemu convinși, că majoritatea lor va primi dispozițiile Sântului Scaun cu reverința cuvenită, și că astu-fel ordul Franciscanilor va reinvia la o viață adevărată monachală, dela care dorere, multu s'a depărtat, și că va lucra cu toate puterile sale la regenerarea catolicilor unguri, cari multă lipsă au de păstori și învățători apostolici.

Referitor la *strămutarea scaunului primatiale* din Strigonu la Budapesta se spune, că guvernul, vedându greutățile, ce le întâmpină acea strămutare, s'ar fi lăsat de planul său, și că și pre viitoru reședința are să rămână Strigonul.

Frância.

Duminecă în ziua de Rosaliile apusene s'au terminat în Angers misiunile populare, ce s'au ținutu în cursu de trei săptămâni. Ce sunt misiunile aceste, o știu cetitorii nostri din corespondința noastră vienesă din Nrul 18 alu „Unirii”. Pre câtu timp au ținutu misiunile în Angers, bisericile erau îndesuite de mii de omeni. În ziua din urmă s'a făcutu o procesiune la biserică de pre delul Saint Laurent, la care au participat preste 50,000 de omeni. Aici sub cerul liberu a rostitu Episcopul celebru Mgr. Freppel o vorbire, cum numai elu scie rost, la sfârșitul căreia mulțimea involuntaru a proroptu în strigăte entusiastice de: „Să trăască Leonu XIII! Să trăască episcopul Freppel!” Minunate sunt fructele acelei misiuni. Omeni, cari de deci de ani nu s'au mai apropiat de Santele Sacraminte, acum și-au mărturisitu peccatele cu totă umilința și s'au nutritu cu pâinea vieții.

Turcia.

Cu toate că conflictul ivitu între Sublima Pörtă și Patriarchul icumenic din cauza beratelor acordate episcopilor bulgari din Macedonia s'a fostu aplanat, totuși pacea între ortodocșii din Macedonia nici pre departe nu e restabilă. Anume clerul bulgaru nu voesc să asculte de mandatul guvernului și să porțe vesminte deosebite de cele ce le poartă clerul grecu. Din cauza acesta Patriarchul icumenic a adresat mai multe plângeri cătră guvernul otoman, și a amenințat, că dacă nu se va constringe clerul bulgaru, ca să-și schimbe uniforma, va adresa ărași o scrisore cătră toți creștinii ortodocși, ca să le arete, câtu de puțin observă Sublima Pörtă promi-

siunile sale solemne. — Bulgarii însă nu voescă să audă nimic despre schimbarea portului lor, pentru-că, dică ei, prin această pre sine înșiși s'ar decherà de „schismatici“. Față cu porunca Sultanului dică, că Sublima Pörtă până acum încă nu a preserisă nici odată creștinilor, în ce vesminte să se îmbrace, și că această nu trebuie să o facă nici pentru Bulgari.

Precum se vede, certa această nu multă va contribui la pacea și buna înțelegere a naționalităților și a confesiunilor învrăjbite din imperiul turcesc.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Parlamentul a început Vineri în 29 Maiu desbaterea proiectului de lege despre reforma administrativă. Până acum vorbirii mai însemnate au ținut ministru-președinte Szápary și contele Apponyi. Acesta a declarat în numele său și al partidei sale, că primesce proiectul de lege. Astă-fel dară numai opoziția extremă va combate proiectul și cei 8 deputați eșiți din partidul guvernamental, din cauză că nu consențescă cu acest proiect. Toți vorbitorii s'au ocupat în deosebi cu cestiunea naționalităților. Chiar și Mocsáry a vorbit, de astă-dată însă nu ca de alte ori. În genere din vorbirile de până aici se vede, că toate îngrigirile patrioților nostri sunt îndreptate numai spre înfrunerea naționalităților, și nici de cum spre îmbunătățirea administrației.

După semnele de până aici ședințele parlamentului vor țină până târziu, și opoziția va face totuș posibilul, ca proiectul guvernului în sesiunea această a dietei să nu se potă pertractă.

Tripla alianță.

De unu timp încôce foile aducă mereu sciri despre renoirea alianței dintre Austro-Ungaria, Germania și Italia. Unele spun, că această alianță s'a renoit deja, altele că are să se renoască în timpul celu mai scurt, éráși altele, că renoirea se va întâmplă pre lângă anumite condițiuni. — Adevărul în toate aceste sciri e, că alianța încă nu s'a renoit, pentru că nu e de lipsă, de-orece numai cu finea anului viitor scade tractatul, și chiar de aceea mai este timp de renoire. Este însă mai pre sus de ori ce îndoelă, că alianța se va renoi, pentru-că această o pretindă interesele monarhiei noastre și a Germaniei. Italia ce e drept din întreita alianță numai daune a avut, dară nu se pôte deslipi, pentru-că atunci ar trebui să restituie Roma Pontificelui suprem; și apoi decât să o facă această, mai bine se ruineză moralmente și materialmente.

Italia.

De presinte se află intrunită în Roma congresul internațional alu *ligei de pace*. Scopul acestui congres este să lucre într'acolo, ca să se ștergă armatele și ca neînțelegerile, ce s'ar ivi între deosebitele națiuni, să se aplaneze pre cale pacnică, supunându-le unu arbitrat. Congresul

a decis, ca adunarea sa procsimă să o țină în Chicago la anul 1893, cându se va aranją în acelu oraș și o expozițiune universală. Asemenea s'a decis înființarea unu bureau central pentru reuniunile de pace. — Credem că rezultatele acestor congrese vor rămâne încă multu timp fără efect.

Bulgaria.

Guvernul bulgaru a mai comandat la fabrica de arme din Steyr 60,000 de puscă de repetiție, după ce mai nainte comandase deja 60,000. În chipul acesta armata va fi provădută după toate necesitățile moderne ale strategiei.

Correspondințe.

I.

Poptelecă, 4 Maiu 1891.

Onorată Redacțiune!

Conferințele pastorale precum pre airea așa și pre la noi în tractul Dêrgei încă din timpuri vechi sunt în pracsă, dar precum sciă eu — sfera lor de activitate eră restrinsă singur la afacerile administrative bisericesti și școlare, ér de cultura sciințifică și de exerciții spirituale nici vorbă nu eră.

De ore ce chiar și conciliul nostru provincial I impune acum preoțimii, ca să convină în unele timpuri ale anului la adunări districtuale și la exerciții spirituale, spre a se potă imprumutată edifică; de cându avem în fruntea tractului persóna M. O. D. Ioană Hătéganu, zelosulu vice-protopopu, — precum toate afacerile bisericesti și școlastice, așa și acestea conferințe au luat unu avântu cu multu mai mare, mișcându-se pre unu câmpu mai vast și într'o sferă mai estinsă. Ele acum au menirea să cultive nu numai elementul pastoralu practic a sublimiei deregătorii preoțesti, ci și celu sciințific și ascetic. Ma după natura lor de ađi acestea conferințe, cari trag în cadrul lor și toate cauzele școlare, au o influință edificătoare și asupra poporului tractual. Elu vede și se pôte convinge, cum și preoții spălându-și sufletele în baia santei Penințe, se îngrigesc de mântuirea sufletelor sale. Vădendu poporul, că preoțimea își îndeplinesce consciințosu detorințele preoțesti și creștinesci, se va simți îndemnată a o imită.

Aceste conferințe au fost și sunt și ađi și focalarul, care deșteptându ținutul acesta din vechiul său indiferentism a stérnit și aprinsă rivna și în privința promovării scopurilor culturale naționale, dându impuls la familiarizarea și prin acestu unghi alu țerii a intrunirilor sociale cu diferite scopuri.

O atare conferință sa ținut și în Călacea la 23 Aprilu a. c. sub presidul M. O. D. vice-protopopu tractual alu Dêrgei Ioană Hătéganu. În conferință s'au luat mai multe hotăriri salutare referitoare la cauzele noastre bisericesti și școlastice, dintre cari eu voi aminti numai una. Anume presidul, cetind cele scrise în nrul 16 alu „Unirii“ în favorea fondului archidiececanu școlastic, aréta importanța lor, precum și unele modalități în privința executării celor propuse de „Unirea“, apoi propune preoțimii și docenților a se asoia la „Colecta crucerului“ pentru fondul școlastic archidiececanu. Cu bucurie constatăm, că această propunere s'a primită cu unanimitate redicându-se la valóre de conclusu

obligatoru pentru întregu tractul. Spre împlinirea obligațiunei luete asupra-și s'a lăsat în voia fiecărui colectante a escugetă procedura cea mai potrivită împregiunărilor locale din parochia respectivă. — Între modalitățile, ce le-ási află eu de practice spre amintita colectă, ar fi: 1) Acolo, unde totă comuna e greco-catolică, se pôte desemná o parte mai mică (1—2 jugere) din teritorul comunalu, care se cultivă de credinciosi în favorul fondului școlastic. 2. Cându îi rodeseu poporul țarinele, încă s'ar poté însufleți, să jertfescă ceva pentru acestu fond. 3. Unde este lecticalu, cându se adună acesta, s'ar poté colectă câte ceva (bucate, vin și alte naturale) și pentru fondul școlastic. 4. La sêrbătorea Nascerii Domnului încă e datina în unele locuri — și s'ar poté introduce pretotindenea — de a colectă colaci, cari apoi vândându-se cu prețu moderat, de o parte se imbiă ocaziunea, ca și cei sêraci să aibă o bucătură bună atunci, cându totă lumea se bucură, ér de altă parte ar încurge unu ajutor și pentru scopul salutaru, ce-lu urmărim.

Aceste modalități ar fi potrivite — după părerea mea — spre înaintarea scopului indicat. Dar câte altele nu se mai poté află, numai să nu lipsescă zelul și interesul viu față de postulatele vitale ale bisericii și școlei noastre, pre cari avem șanta detorință de a le realisa? Alégă fiecare modalitatea și procedura, ce o crede mai ușoră și mai corespunzătoare cu împrejurările din parochia sa, fie diligenti și consciințosu în executarea ei, și va vedé, că ajunge la rezultate multămitore.

V. P. Chechișanul.

II.

Bouțarul superioru, 16 Maiu 1891.

Clarissime Domnule Redactor!

În speranță că nu voi abușă de bunăvoința cetitorilor „Unirii“ îmi ieau libertate a relată câte ceva din ținutul fôstei „Pôrte de fieru“. 1)

În spre apus dela „Marmure“ sunt aparținătoare Comitatului Hunedorei trei comune. Bucova, Bouțarul superioru și Bouțarul inferioru — marginea Comitatului. Tote aceste trei comune au poporațiune curat romanescă și greco-catolică, carea se ocupă cu economia rurală numai întru atâta, încâtu chiar și celor mai avuți abia le ajungu produsele lor cereale reprezentate numai prin cucuruđu, tare puțină sêcară și totu atât de puțin orđu și ovêsă, precum de ordinaru e în ținuturile muntose. Cucuruđulu încă în partea cea mai mare se samenă pre aci în cuiburi, ca bună oră fasolea, ce mi-se pare se mai practiséză numai în comunele de munte ale „Țerei Oltului“.

Mijlocele de traiu proprie le prestéză în aceste trei comune economia de vite, lem-năritul și vecturile de fieru, brutu ori lucratu, între Calan și Ruscabaia ori Ohaba-Bistra. În câtu privesce economia de vite din acestu ținut, ea lasă forte multu de dorit, căci se practiséză totu după modul străbun, și se cultivă soiurile cele mai inferiore. Multu s'ar câștigă, dacă am rupe-o odată cu conservativismulu acela pécătosu, ce ne caracteriséză pre multe terene! Pășunea, de carea dispun comunele noastre de munte, ore n'ar poté pro-

1) Astăđi pasulu acesta se numesce „Marmure“ pentru pētra, ce are asemănare cu marmura și s'a scos și se scote încă în apropierea lui în hotarul comunei Bucova.

Eminescu însă este față cu ori ce desfășurări cu totul posomorâtă, blasată, nesuscetibilă de nici o bucurie, veștedă, amorțită și cu dorințe confuze, bizare și fără înțeles, cum se poate vedea din cele patru variante ale poeziei: *„Mai am un singur dor”,* în care nu știe omul nici că ce vrea, nici că pentru ce vrea, ce i-s'ar' părea că vrea; atâta însă poate vedea în ele ori cine, că în versurile aceste rele vorbește un suflet misantrop, pentru care viața e o sarcină nesuportabilă, fără să aibă cauză de a o considera de atare, un suflet, care nu mai are dorințe nobile, fondate și raționabile, ci numai capricii.

Ma și unde s'ar' părea, că trece preste față lui un zimbet de abia observat, ca la capătul lui „Calin”, și acolo prin întorsura, ce o face punându-l alături cu nunta omenilor și nunta animalelor, zimbetul acesta se vede numai decăt, că e zimbetul ironic și satiric a unui filosof pessimist, care râde de idea, ce o au omenii de demnitatea lor, și chiar pentru aceea și zimbetul acesta devine cu totul nepoetic și respingător.

În urmă Lenau ardea de focul iubirei de patrie, cât în călătoria sa preste oceanul atlantic la America nu-și putea lua cugetul dela patria sa. Cerul, vântul, valurile mării, toate i-se păreau că vorbesc de patria sa, era el și plâta tributului cu lacrimi versate în mare.

Nun denk' ich Dein, so sehnsuchtschwer,
Wo manches Herz mir hold,
Und ströme dir ins dunkle Meer
Den warmen Thränenold. ¹⁾

Eminescu însă numai în satira a treia vorbește de patria sa, și și acolo nu ca fiu al patriei mistuit de iubirea ei, ci ca om de partidă, care ar voi ca Țepeșu Vodă să tragă în țapă pre toți contrarii săi politici. Era în doina dela pag. 175 în cât este original — căci precum vom vedea, partea din urmă despre Ștefan Domnului Moldovei este un plagiat din poezia populară — mai bine ar fi tăcut și n'ar fi batjocurit astă-fel patria, în care fu născut și crescut, căci și în acesta vorbește mai mult ca om de partidă, care pre contrarii de principii îi ține de străini în țară, și pre muscaii și alții îi vîresce printre ei numai ca să nu fie spiritul de partidă prea evident. Bietul om, până nu și-a stricat capul cu filosofia lui Schopenhauer, când scria câte o poezie, bine rău, cum putea, se mai inspira și de iubirea de patrie, cum se poate vedea din poezia „*Ce-ți doresc eu ție dulce Românie*”, publicată în Nr. 14 din „Familia” depre 1867. După ce însă s'a încuibat în sufletul lui filosofia acesta periculoasă, ca poet și-a uitat cu totul de patria sa, și simțea mai mare plăcere a cânta Veneția, Egiptul și India, pre cari nu le veduse nici când, ma chiar și pre diavolul decăt pre „*dulcea Românie*” de ore când va.

Dacă tinerimea română sedusă astăzi așa tare cu cultul lui Eminescu îl va imita în privința acesta, atunci vom avea destul pessimist, vedit, egiptolog și mai știe Domneșcu ce, nu vom avea însă, ce e lucru de căpetenie, nu vom avea, cu dorere trebuie să dăm — Români.

(Va urmă).

Reflesiuni.

Si consuetudo vicerit, vetus lex sermonis abolebitur.
(*Quintilian Institut. I. 5, 29*).

În Nr. 15 din Foi'a beserecșcapolitică „Unirea” în Feuilleton, aparuse un articol esit din pen'a Dlu prof. Alesiu Viciu, alu carui-a titlu e: „Nou'a direcție și „Jubileul Convorbirilor literari.” cu motto:

„Ce e reu și ce e bine
Tu te'ntrêba și socôte!”

(Eminescu, glossa).

Dupace dl. Al. Viciu în locu de a gratulă simplaminte domnilor dela „Nou'a

¹⁾ Acum imi aduc de tine aminte, atât de plin de doru, unde multe inimă mi-sii drage, și-ți versu în marea întunecată tributul cel cald al lacrimelor.

direcție” și a jubila împreuna cu densii, din incidentul jubileului de 25 de ani alu Revistei: „Convorbiri literari”, pune pre tapetu, des în modu implicitu, cestiunea ortografiei etimologice.

Dupace dlu A. Viciu în esordiu articuluu seu lauda ce e dreptu pre auctorii și continuatorii principiuu etimologicu: Clain, Sincai, Petru Maioru, și mai pre susu pre eruditul filologu demnulu de pia memoria T. Cipariu, care în neperitoriele sale opuri a desfasiuratu și sustienutu cu argumete neresturnabile principiuu etimologicu; că totu densulu se pota dice mai incolo érași în modu implicitu, că acei'a si-au trairu trairulu, și si-au mâncatu malaiulu; că-ci cu mórtea lor a apusu și sistemulu lor, pre care în vietia l'au sustienutu cu logica și consecintia uimitóre.

Dupa-ce eu din capulu loculu n'am consentitu cu celea espuse de dl. Al. Viciu în articuluu seu relative la ortografia; asia cu permisiunea On. Redactiuni mieau voia a face unele reflesiuni fugitive și obiective totu-odata.

Trecundu preste unele pasagie din articuluu dlui A. Viciu, cari nu se tienu de obiectu; me voiu restringe la acelea, cari se tienu strinsu de ortografia spre a-i face unele observatiuni. Si anume la pasagiulu, în care dlu A. Viciu dice:

„Românii de preste munti suntu mai practici în ale limbei, că-ci ei au apropiatu limba literaria de grainulu viu alu poporulu; au simplificatu ortografi'a introducundu semnele.”

Observu: că semnele în ortografi'a romana cu litere latine s'au introdusu numai din tendintia de a *facilita* tote, chiar și ortografi'a, fia chiar și cu coruptiunea limbei; și semnele acestea la întâi'a vedea, lu-aducu pre strainu la ace'a parere, că limba asia impenata e vre unu dialectu slavicu, polonu ori bohemicu, și nice prin minte nu-i trece că e dialectu român. Semnele în ortografia aru mai avé ceva locu pentru incepetori și straini, precum și pentru aceia, cari nu au destula cunoscintia de gramatica, că se-si pota ceti limb'a fora semne.

Candu sum în contr'a semnelor, nu voiu se dica categorice că limb'a româna nu pota suferi nici unu semnu în ortografia, ci numai atât'a, că nu se cade a introduce semne de prisosu și nefundate pre nice o regula naturale a limbei.

Semnele neincungiuratu de lipsa în ortografi'a româna suntu semnele accentelor, cari se întrebuintieza și în alte limbe romanice atatu spre desemnarea tonului, câtu și din alte cauze; dar' e de insemnatu, că și accentele suntu numai pentru distinctiunea unor forme și persóne la verbe, p. e. *laudá* cu accentulu acutu pre ultima, că se nu se dica *lauda*; și *laudà* cu accentulu greu totu pre ultima spre a se distinge de person'a a 3-a a imperfectulu; și altele despre cari trachteza mai pre largu gramatica. —

Urmeze fia-care regul'a de auru, pronunziata de unu mare filologu, carea suna: „unde ajunge regul'a gramaticala, suntu de prisosu semnele.”

Acestea cu privire la aplicarea semnelor.

La celea espuse de dlu A. Viciu în pasagiulu: „Numai este nevoia cá ortografi'a se fia transparentulu originei nostre latine. Astadi „Doin'a” bate pre Roesler, dupa cum dice dlu Hașdau.”

Observu: asia este, dar' ortografi'a e vestmentulu limbei, deca ortografi'a e rea și diforma, ea diformeza și strica tota limb'a, cá și unu vestmentu croitu reu.

Numai prin unitatea în scriere și vorbire, numai prin curatirea limbei de strainismi și barbarismi, vomu ajunge la unitatea în limba, care trebuie se fia scopulu supremu alu tuturor barbatilor literati; și acest'a nu se pota ajunge decátu pre bas'a principiuu etimologicu, uniculu rationalu și conducatoriu la scopu.

Numai prin întrebuintiarea cuventelor curatu romanesci vei face limb'a literaria accesibila poporulu; er' prin întrebuintiarea de cuvente straine neintielese precum: *hazu, hazliu, dainuire* s. a. de cari geme diuaristica romana, pana-i hãulu, cá se me folosescu și eu de unu terminu alu „Nouei direcție”. Si apoi cu *doina, dainuire, hazu* s. a. anevoiã vei bate pre Roesler și vei demustrá latinitatea limbei și a poporulu român.

În fine dice dlu A. Viciu: „O limba literara formata pre bas'a istoriei limbei, curatita de elemente straine și de nou apropiata de cea latina prin reactivarea formelor vechi și prin adoptarea neologismilor de lipsa, s'a doveditu nepracticabila. Eta de ce întregu edificiu culturalu alu etimologistiloru estremi s'a ruinatu prin insasi greutatea sa. Totu din caus'a acest'a trebuie se cedeze și eruditulu sistemu ciparianu fundatu în decursulu unei vietii întregi, espusu cu precisiune rara, cu logica și consecintia uimitóre.”

Acum aci dle Viciu stã în locu și mediteza asup'a acestor pasagie espuse cu multa emfaze, seau dupa Eminescu: „*Tu te'ntrêba și socôte!*”

Ce argumentu mai puternicu și convingatoriu vei pota aduce spre a demustrá originea latinitatii poporulu rom. decátu insasi limb'a lui curatita de elemente straine și apropiata de limb'a matre latina, în catu concedu formele limbei române, carea-si are particularitatile ei proprie deosebite de ale celor alalte limbe sorori neo-latine. Seau cugeti că prin introducerea de cuvente straine neintielese ne cum de poporu, dar' nici de carturari, precum și prin introducerea de neologismi pociti și fauriti de „Nou'a direcție” precum: *đilnică, josnică, rodnică, trudnică* s. a. vei pota ajunge la scopu? nici o data.

Blasiu, 26 Maiu 1891.

I. Germanu,
profesoru.

În urma insistinței dlui trimițetoră am publicat observatiunile acestea cu ortografia Cipariană. Chiar pentru aceea folosim ocaziunea acesta spre a lãmurí pusãtiunea nãstrã față cu cestiunea ortografiei.

Totã cestiunea ortografiei noi o ținem, în câtu ne atinge pre noi, de unu lucru secundar. Lucrul principalu la noi este, ca principiile genuine bisericesci să câștige în poporul nostru românesc câtu mai multu teren, și unu interesu sãnetos față cu biserica să se

desvólte în tóte păturile poporului nostru. Și în urmărirea și ajungerea acestui scopu sacru nu multu ne pasă de aceea, că ideile profesate de noi scie-le-vomú românesce cu ortografia cipariană sau cu a Academiei. În punctulú acesta alú ortografiei suntemú gata orí și cândú a ímplini gustulú și dorința publiculú, și de dragulú unuí sistemú ortograficú nu vomú închide fóii nóstre calea spre a poté străbate și în atari cercuri, în cari sistemulú acesta nu e bine vedútu, și din cauza ortografiei nu e cetitá bu-curosú nici fóia nóstrá. Pre câtú suntemú de stricti ma inflexibili în principiile bisericeí, pre atâtú suntemú de prevenitori față cu publiculú în o cestiune secundară ca a ortografiei. Afară de aceea fóia nóstrá este unú organú alú bisericeí românesce gr.-catolice și nu o Academie de sciințe. Pentru aceea în cele bisericesce ca fii adevérați al bisericeí ne supunemú în consciința Romei. În ale ortografiei însă ne supunemú bu-bucurosú Academiei din Bucuresci, areo-pagulú celú mai competentú în o atare cestiune. Nu întrebámú, că bună este sau nu acéstá ortografie. Detorința de Români însă ne impune, ca să nu facemú scisiune ortografică în corpulú jurnalisticéi române, ci să ne supunemú, dacă voimú să ajungemú la unitate ortografică. Nu voimú a fi schismatici în credința, și ne supunemú Romei; nu voimú însă a fi nice schismatici în ortografie, și ne supunemú Academiei din Bucuresci, căci din ortografie nu vomú face cestiune dogmaticá nici cândú, cum au făcutú unii din cestiunea cáendarulú.

Vedá erudiți, cum vorú poté com-bate mai bine pre Roesler, cu ortografia cipariană sau cu a Academiei, deși noi

credemú, că Roesler trebuie să se com-bată cu alte arguminte și nu cu orto-grafia. Treba lorú este. Lupte-se șcôla ultrapuristá ori câtú cu șcôla ultrapop-oralá în construirea unei limbi românesce culte, noi vomú gratulá celei învingátore, deși credemú, că viitorulú nu va fi a nici uneia, ci a unei a treia, care va ține mijloculú între aceste dóuë extreme, a unei a treia, carea nu va dice: *vreme*, cândú avemú: *timpú*, dará nici: *peste*, cândú avemú: *ciună*. Noi până atunci vomú urmá, pre câtú ne va fi cu po-tința în ale ortografiei și ale limbei di-rectia Academiei din Bucuresci.

Acésta este pusétiunea nóstrá în cestiunea ortografiei și a limbei, singura pusétiune corectá, ce o putemú urmá și ca uniți și ca Români. Cine cugetá, că face serviciú sciinței și națiunei, obser-vándú și mai departe ortografia ciparianá, sau cine cugetá că vomú progresá în uniformitatea ortografică prin aceea, că fiecare românú ignorándú Academia își va fi șie-și o Academie pentru sine, acela urmeze cugetelorú sale, noi în unú atare anarchismú nu-lú impedecámú, pentru-cá nu-lú putemú impedeca.

Și cu aceste ímplinindu-í dlui tri-mițetorú astá-datá dorința de a-í publicá observárele cu ortografia ciparianá, de-cherámú tótá cestiunea de inchiată atâtú pentru dînsulú, câtú și pentru Domnulú, căruia í-a făcutú observárele. Articli sciințifici și obiectivi în ale limbei nóstre vomú publicá pentru aceea bu-curoși dela orí ce fii alú bisericeí și națiunei nóstre, dacă nu se va mai pretinde să facemú abatere dela ortografia Academiei, și să ne ímpestrítámú fóia cu dóuë ortografii fá-céndu-o unú felú de hermafroditú ortograficú.

Bibliografie.

Trandafiri și vioarele. Poesii populare culese și ordinate de Ioanú Popú Reteganulú, ínvétatorú. Edițiunea II. amplificată. Gherla, 1891. Tiparulú și editura Tipografiei „Aurora” A. Todoranú. Pagine 191 în 8° micú. Dlu ínvétatorú Ioanú Popú Reteganulú e deja cunoscutú publiculú românú din mai multe scrieri populare de ale sale, și prin publicarea acestei colecțiunii a făcutú unú mare serviciú literaturéi nóstre, de ore ce în poesia populará nu se oglindézá numai istoria poporului nostru conceputá de elú însuși, ci totú-odatá se arată și firea lui, precum și modulú lui de a cugetá, simți și lucrá în diversele ímprejurári ale vieții. Reproduse fiindú poesii, așa precum au fostú audite din gura poporului, colecțiunea de față are mare meritú și din punctú de vedere limbisticú. Celú mai mare folosú ílu aduce ea însă prin aceea, că fiindú conceputá de poporú, e și cetitá bu-curosú de elú, prin ce se látesce gustulú de cetitú, și cu acésta se deschide calea la deșteptarea și luminarea lui. Poesii cuprinse în colecțiune se ímpartú: I în cantece bétrânesce (pag. 13—30), II — voinicesce (pag. 31—51), III — ostășesce (pag. 52—77), IV — de bucurie (pag. 78—84), V — de amorú (pag. 85—125), VI — de jale (pag. 125—131), VII — de dorú (pag. 132—139), VIII — de urítú, mánie, necasú, (pag. 140—159), IX — satirice (pag. 160—170), X nupțiale (pag. 171—179), și XI chiuituri (pag. 180—191). Ce privesce forma esterná, edițiunea este fórte elegantá și cu gustú. Ca recomandare ínsémnámú, că deja a apărutú în a II-a edițiune în restimpú de 7 ani, ceea ce la noi e lucru cam rarú. Prețulú?

Posta Redacțiunii: Dlu Gr. T. în V. Despre cele ce ni le scrii acum, ne-ai mai scris odatá, și s'a și luatú notița în numérulú 6 alú „Unirii”, de dóuș orí nu putemú publicá același lucru. — P. C. în C-a. În „Unirea” nu ai fostú suspiciionátú, deci n'ai de a te scusá

Editorú și redactorú răspundetorú :

Dr. Vasiliú Hossu.

JOSIFU GAVORA (1) 13—30

distinsú cu medalia esposiționalá cea mare pentru lucru escelentú și gustú bunú la esposițiunea regnicolará din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vațului Nr. 17

Recomándú cu prețuri de cele mai convenabile și în esecutare câtú se póte mai frumósá obiecte de lipsá

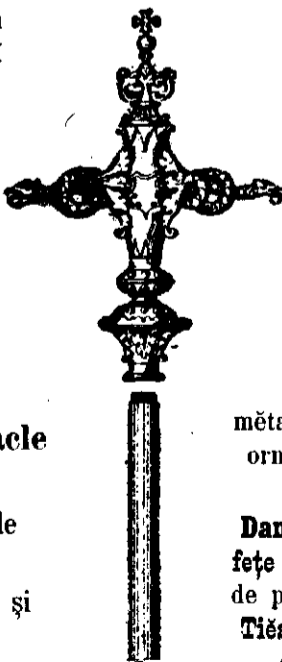
pentru ajustarea bisericelor, si anume:

Felóne preotesce și stichare diaconesce

Flamure pentru bisericé și reuniuni.

Flamure pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni bisericesce, reuniuni industriale, de cântári și de pompe funebre.

Candelabre, racle și potire, luminarie de parete și de altariú, și candelé.

Primescú și efep-tuiescú ieftinú repararea vestmin-telorú bisericesce, ínrargintarea și íntraurirea de potire, racle, candelé și luminarie de altariú.

Mare asortimentú de brodárii de aurú, de argintú și de mêtasá, precum și de ornaturi bisericesce brodate

Dantele bisericesce, fețe de altariú, cruci de parete și de șcôla.

Tieséturi bisericesce, damasturi etc.

Acurátatea mea o potú dovedi cu sute de epistole recunoscátore. *Facilitati de prețuri și preliminaré de spese trimittú la cerere franco.*

Fundatá în an. 1858.

FRANCISCU WALSER

Liferantú de curte alú Alteței Sale ímp. și reg. Archi-ducele Josifú.

proprietariulú primei fabrici ungare de mașine și recuisite de pompieri, turnátorii de clopote și metalú

Budapesta, VII, strada Rottenbiller, Nr. 66

recomándá atențiunei preanonrațiilor domni preotí

TURNATORIA SA DE CLOPOTE

(2) 23—52

Preliminare de spese și Prețú-couranturi se trimittú la cerere gratuitú și franco.

Distinsú în anulú 1885 la esposițiunea regnicolará din Budapesta pentru lucru escelentú, progresú și capacitate de concurința cu diploma cea mare de onóre.

în care se fabricá atâtú grupuri câtú și clopote singurate: cu scaune de fierú patentate și cu chivere (córne) scutite de frecare. Fabrica a liferatú dela intemeierea sa 1800 clopote mari de metalú, íntr'altéle și celú dela metropolia din Bucuresci în greutate de 8000 kilograme.

Se aflá umblátore scutite de mirosu, arangiamente pentru bái, conducte pentru apă si pompe pentru fántani.